

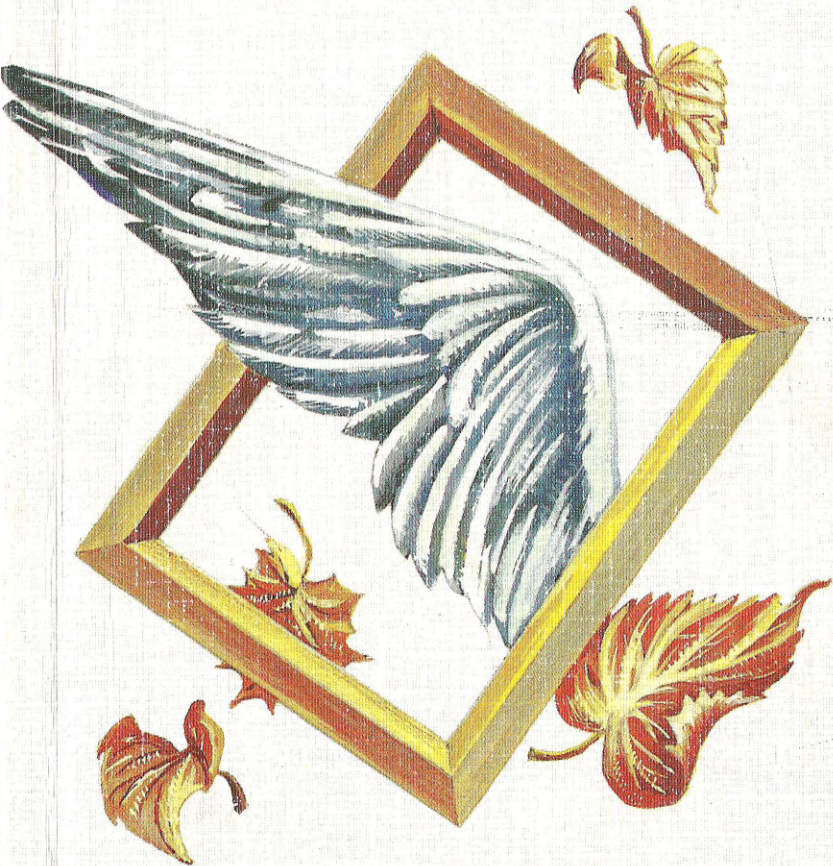
2444KР6
0-54

Борис Олійник

БІЛА МЕЛОДІЯ

СУЧАСНА
УКРАЇНСЬКА
ЛІТЕРАТУРА

2-10

СУЧАСНА
УКРАЇНСЬКА
ЛІТЕРАТУРА

Борис
Олійник
БІЛА МЕЛОДІЯ

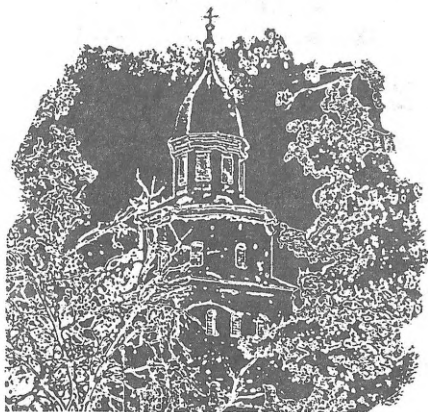

1282745

СУЧАСНА
УКРАЇНСЬКА
ЛІТЕРАТУРА

Борис
Олійник
БІЛА МЕЛОДІЯ

Лірика

Київ
“Український письменник”
1999

ББК 84.4УКР6
О-54

Література Укра
ни. поезія
к

До нової книги відомого поета Бориса Олійника, лауреата Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка увійшли лірико-філософські твори, вірші, присвячені матері, інтимна лірика.

Редактор *Галина Лукова*
Художник *Олексій Ячун*

Переоблік 10

1282745

ПЕРЕОБЛІК

Бібліотечна серія «Україна духовна»

Шановні читачі! Серія видається за сприяння Президента України Л. Д. Кучми Спільними зусиллями Всеукраїнського благодійного фонду «Соціальний захист» українську духовність. Адже саме до її незглібимих джерел торує шляхи наша віками омріяна незалежність. І нехай ця бібліотечка «Україна духовна» стане в добрій пригоді тим, хто дбає про завтрашній день молодого держави, про трудівничу, духовно багату душу її людей.

Пам'ятайте! ⁴⁷⁰²⁶⁴⁰²⁰² ₂₂₃₋₉₉ без оголош. гідрожується духовність — міцніє держава.

ISBN 966-579-043-9

© Олійник Б. І., 1999

З найщирішими побажаннями Голова НДП

Валерій ПУСТОВОЙ

✂ ПЕРСТЕНЬ ДОЛІ ✂

ОСВІДЧЕННЯ

Я тут родився восени:
Морозом бралася стерня,—
І падолист у теплі сні
Мене вгорнув, немов зерня.

А навесні пішов у ріст,
Прийнявши мамину купіль,
І перший крок у дивен світ
На полі отчому ступив.

І з того дня вже сто земель
Переходив, переверстав,
Та щовесни, як журавель,
У рідні креси повертав.

І, надивившись різних див,—
Клянуся на мечі пера —
Дивнішого не сподобив
Від України і Дніпра.

Тут мій поріг. І перший гріх.
І всеочищення вогонь.
Тут стиглу зірку, як горіх,
Вона взяла з моїх долонь.

Тут джерела мої святі.
І навіть ворон, що оглух
На ветхім дідовім хресті,
Мене віта, як добрий дух.

Тут кожна віть мені жива.
Тут всі — свої. І всі — мої.
І мати квіти полива...
Хоч вже давно нема її.

Тут долю кожного війна
Переорала до глибин.
І кожна зірка жерстяна
Мені сіяє, мов рубін.

...Я тут родивсь. І просто жив.
І горе знав. І щастя пив.
І в сизу паморозь ожин
За перший полудень ступив.

І так же просто, слід у слід,
За предком звіривши ходу,
Як мій безсмертний, чесний рід,—
Свої натруджені складу.

Скажу лиш: де б ти не ходив,
Та — хай засвідчує перо,
Що не знайти дивніше з див,
Як Україна і Дніпро...

МІЙ БОРГ

Я тим уже боржник,
що українець зроду:
Бо доля, певне, в гуморі була,
Коли у посаг нам давала землю, й воду,
І голубого неба в два крила.

Мій ситий чорнозём плодючий, наче жінка.
Історія глибока, аж отерп.
Це, мабуть, тільки в нас
на золоті обжинки
Завжди напихваті
зі сміху литий серп.

Зайди в моє село — куди твому едему:
Ставок. Хрущі. Гаїв зеленограй.
А молодик такий, хоч зараз в діадему
Даруй своїй Чурай.

Багата моя Січ була не п'яним скопом —
Могутніми синами! І коли
Панічно борсалась перед врагом Європа,
Я вислав їх на смерть,
щоб ми і ви жили.

Міцнюща моя кров! Жаркіша від огнива.
І, певно, недарма татарський людолов
Вогонь моїх дівчат висмоктував хапливо,
Щоб освіжить свою уже осінню кров.

Женуть потужний сік мої гучні городи
В округлість кавунів, картоплі й цибулин.
Заходь і вибирай, як в тебе недороди.
У двері входи.

У вікна вже були.

Я Всесвіту боржник: не кожному вточило
Такого, як мені, пісенного вина.
То пригощаю: пий і прилучай до сили,
Хмелій і веселій — доволі вам і нам.

Не кожному така судилась
вечорова
Тужава туга — неба досягти.
То я подарував у Всесвіт Корольова —
Нехай і вам щастить безмежжя осягти.

Ні, я не обраний на ролю месіанську.
Усе, що мав, і все,
що на віку
Дісталось мені від долі-посіванки,
Несу його на спільну толоку.

Це щастя — мати у вселенським домі
Свої борги і місце у строю...
Я Всесвіту боржник!
Але комусь одному —
Не був. Не є. Й не буду.
І на тім стою!

ПЕРСТЕНЬ ДОЛІ

Мені доля вручила перстень
І сказала, що вже до смерті
Я розмічений і заверстаний
В наростаючу круговерть.

Що однині не буде спокою
Ні вночі мені, ані вдень
І життя моє піде боком,
А не так, як у всіх людей.

Що й кінець мене жде печальний —
Не в оточенні прапрапра,
А, говорячи фігурально,
Од свого ж таки пера.

Або інший хтось точним випадом
Укоротить мій родовід.
Або винесуть, в кращім випадку,
Десь на станції рядовій...

Ех ти, доле моя, циганко,
Не лякай мене тюзом пік!
Одного я боюсь: цигаркою
Продимить на чужій губі.

* * *

Усе поспішає: експреси, ракети й смереки,
І тільки хатини припнуті к землі на віки.
Далеко-далеко (те знають хіба що лелеки)
Розкидала доля кептарики і сіряки.

Неонові ночі обох діловитих Америк,
Сіднея й Торонто рекламно чужий колорит...
Гуцули і лемки в гучних сорочках із паперу
Спішать не по-наськи в безжально машинний
ритм.

А дні шаленіють в реторті двадцятого віку,
І щось забувається, щось засина й відмира...
Та якось негадано дух діловий чоловіка
Прониже, прокляне жажка журавлина жура.

І в ночі такі від Чикаго до Щецина й Гдині,
Від пряшівських стріх за Сіднея задимлений пруд
Під модним нейлоном застогне ляна Україна
Всіма журавлями, що висповідались Дніпру.

А дні облітають, а ночі згоряють на ранки,
І падають зорі на дно Амазонки й Дніпра.
І щось відмирає, і час заколисує рани,
І все ж таки
щось не вмира!

* * *

Пахнуть сонцем дині спілі,
Хмелем б'ють меди скажені...
А під небом, в чистім полі,
На вершку Савур-могили
Сіли, як трикутник в колі,
Три козаки при антені.

Добули люльки калені,
Затяглись — гадюк труїти.
Підтягли собі антени:
Що там діється у світі —
В світі білім і зеленим,
В чорнім і червонім світі?

Триста років тому з гаком
Віднесли вони султану
Знакомитий лист з Кодаку
Та й вертають до лиману —
Вже ось триста років з гаком
Повертають в Січ кохану.

Як виходили із двору
Посинілого султана,
Підлий візир крізь дозори
Слав убивць поза тумани.
Кожен закуток Босфору
Брали в шори ятагани.

Тридцять літ важкі галери
Заганяли їх в капкани.
Півстоліття... на папері
Доганяли їх султани.
А вони долали терні
До дніпрового лиману.

ПРО ХОРОБРІСТЬ

У колгоспі зітхають корови печально,
Бо я дядька везу в лікарню.
Він лежить на гарбі, як святий із Почаєва,
Сивий-сивий і мудро безхмарний.

Поперек йому біль пропікає та ломить,
А він ще й шелестить губами:
— Ти давай через ліс, щоб поменше
знайомих,
Бо невдобно — лежу, як барин.

І мені зрозуміла тривога дядькова,
І ніяковість зрозуміла:
Він уперше в житті не править конякою,
А лежить на гарбі без діла.

І од того лице його полум'ям дише,
І зривається з уст трійчатим:
— Це ж сказитися можна, туди його
в дишло,—
Цілі дні без роботи качатись!

Потім тихо, сховавши в зіницях болі,
Нахваляється дядько на завтра,
Що оце хоч книжок начитається вволю
Про любов та про космонавтів...

Шкандибає гарба по бруківці райцентру,
Пропускаючи авта коректно.
І стоїть край дороги забута церква
Як робочий макет ракети.

ДЯДЬКО ЯКІВ

Як іде з роботи дядько Яків —
То земля хитається, мов трап...
На руці у дядька — синій якір,
На кашкеті в дядька — жовтий “краб”.

Він іде з хмільком після получки,
Ще й гукає друзів пригостить.
І собаки лащаться і рвучко
В бублики закручують хвости.

Бо у дядька серце — добре й тихе
І душа багата, як земля,
І тому довкола його стріхи
Ластівок найбільше кружеля.

Він мугиче пісеньку охрипло
Голосом, простреленим в боях,
І нога його тихенько рипа,
Як старий, пошарпаний баян.

Ах, вона рипить, та не розкаже,
Що її на фабриці майстри
Лаштували Яші замість справжньої,
Котра держить біль Сапун-гори.

Дядька Яшу слава не турбує,
Він важкий в промовах на почин...
Тільки раз він трахнув по трибуні,
Як хотіли його честі вчить.

Але вам його боятись нічого,
Як вночі ви бредете селом:
Він не вміє крастись непоміченим,
Щоб у спину вжалити жалом;

Він в кишені кулака не зліпить,
Щоб жбурнути в скроню серед дня,
Бо нога у дядька тихо рипа
І медалі весело дзвенять.

...Перед сном цигарка його звично
Зіркою опалою горить.
І нога його носком фабричним
Вказує у бік Сапун-гори.

РИНГ

І гнів, і жах. І білі маски
Облич.
І злами рук, як ринв.
І от затихло.
Тільки пласко
Лисніє квадративий ринг.

Там не суперник мій, а ворог
Зіперсь бундючно на канат.
Над ним у чорному,
як ворон,
Чаклує хижий секундант.

Той ворог хитро, як лисиця,
Мені готує рішенець.
Нахабно в праву рукавицю
Кладе для певності свинець.

Суддя те бачить.
Та... не баче.
Вони у змовинах давно.
Та й переможців же тим паче
Не судять потім все одно.

А зал, як тур, реве безжально.
Назад одрізано путі:
Мій секундант у роздягальні
Лишив рушник на видноті.

Що ж, буде бій.
Важкий. Без правил.
Мій ворог — публіки владар —
Мені вцілятиме ізправа
Під серце зважений удар.

Він буде бить мене як схоче:
І знизу, й справа, і згори.
І нижче пояса. І очі
Схова продажний рефері.

Я все стерплю в жорстокім герці,
Аби лише, зберігши стиль,
Не пропустить удару в серце.
Не пропустить... Не пропустить...

Ще буде потім раунд третій.
І, вже коли в канатний скрут
Я буду ворогом припертий
І загнаний в четвертий кут,

Коли, нахабний і безкарний,
Повірить він у мій кінець
І для останнього удару
Зведе з правицею свинець,—

Я визбираю в жмуток силу
Своїх поразок і удач —
В ім'я Отця, і Духа, й Сина
Обрушу з лівої удар

Такий, що раптом ляже
тиша.
І стануть зайві лікарі.
І марно буде, наче миша,
Метатись підлий рефері.

То буде бій...
А зараз мертво
Лисніє холодом квадрат.
Іду. І поруч твердо
Крокує Честь — мій секундант.

* * *

Погоня... І постріл... І змилений круп...
Чорніє на дубі тривічному крук.

Нажаханий вершник шмагає коня.
Насумрений крук збайдужіло куня.

Тривога росте, нависа, як гора.
На грудях у вершника друг помира,

І серце коневе довершує круг...
Пронизливе око розплющує крук.

Розгублений вершник коня зупиня.
У круковім оці зловтіха зрина.

Товариша вершник на землю кладе.
За рухами крук своїм оком веде.

У вершника мука покраяла лоб.
У крука пожадно розлуцився дзьоб.

Так манить рятунок у вільне сідло!..
У крука повільно сповзає крило.

От-от уже зрада за повід смикне...
Та щось верхівця насупроти жене,

Себе перемигши, до друга бреде.
Розлючений крук за ним оком веде.

Ось вершник до друга припав, як роса.
У круковім оці зловтіха згаса.

Поранений важко лягає в сідло.
У крука охляло спадає крило.

Востаннє під місяцем зблискує круп.
...Куняє на дубі тривічному крук.

* * *

Іезуїт цілує туфлю папи,
Навпіл зламавши губи неживі...
А із свічок середньовічних капа
До всього звичний та байдужий віск.

М'який та добрий і до всіх лояльний,
Він бездоганно гра жакливу роль
Ще з того дня, як на руках Лойоли
Сховав під себе лютеранську кров.

Іезуїт до туфлі губи тисне...
А папа зна, що все це —

лише гра.

Та, добре навчений ховати мислі,
Він навіть з Богом у покірність гра.

Він грає роль...

А віск байдужо капа.

І, склавши звично руки на живіт,
Не вірить й крихти езуїту папа,
І тим же платить папі

езуїт.

Ну, не догодиш усім:
Друзі були й набриди.
Надто запеклий сусід —
От уже мав сусіду!
Що там — живе сусід...
Від чоловіка — й сліду.

Щось підупав сусід.
Ходить, цигаркою блиска.
Тихо. Як вимер світ.
Навіть... полаялись ні з ким.
Все-таки був чоловік.
От і нема чоловіка.

Космос в собі дріма.
Діти біжать до школи.
Осінь мина... Зима...
Літо й весна — по колу.
А чоловіка — нема...
Страшно не те, що нема,
А що й не буде ж ніколи!

Вже тих учених — тьма.
Все прояснили на світі.
Ще б їм одне прояснити:
Як ото був — і нема.
Що вже простіше на світі?!
...А чоловіка — нема.

ПОХОРОН УЧИТЕЛЯ

Пам'яті Олексія Антоновича Вовняка

Як несли його тихо в нове житло
По бруку, по бруку, по бруку —
Був місяць май. Сонце пекло.
...Мерзли руки.

Сизий пил опадав на хрести перехресть.
Зітхали старі: відмучивсь.
Шепотіли тополі. Фальшивив оркестр:
Грали учні.

А коли проминали школу і сад,
Молода... молоденька антонівка
Підійшла до труни, сахнулась назад:
— Олексію Антоновичу?!

Та чи він не почув, чи удав, що спить,
Бо несли його високо-високо,
Тільки пальці, здалось, ворухнулись на мить,
Наче листя, на жовтні висохле.

Обіч шляху тулилися скромно авто.
Шоферюги, на слово колючі,
Сигарети ховали в рукав. Бо то
Були його учні.

Затихали у хатах дрімучі сварки,
Видихалися чвари ядучі.
Ї стояли сумирно дебелі дядьки —
Його перші учні.

А один, що сивухою очі залив
І таке — не при дітях — варнякав,
Як побачив його, ураз прохмелів
І по-людськи заплакав.

А один генерал, увесь в орденах,
Що звитягою смерть перевершив,
Прочитав телеграму. Збілів, як стіна,
Вперше...

Я додому прийшов. Похилився, як верба.
Триста лих мені дивляться в вічі.
То за віщо ж до всього ще й ця журба?
Ах, за віщо, за віщо, за віщо?!

Як могли ви, учителю, вмерти, коли
Мені й так до нестями прикро?
Я ж вам вірив — як Богу.
Мені ви були
За Отця, і Духа, і... приклад.

Та коли б хоч вітрища ламали кущі
Чи осіння осмута висла,
Та коли б хоч лили трафаретні дощі —
А то ж май зацвіта, як пісня!

Він сказав:
— Не вдавайся до самобиття.
Не спіши головою з кручі.
Я тому саме в травні лишаю життя,
Щоб його цінували
учні.

ПРИТЧА ПРО СЛАВУ

I

Круто коні Порти місяць
Кров козачу в долині.
Хиžo блимає півмісяць
Жовтим оком в тумані.

Над залізний дикий лемент,
Над криваво-сизий смерк
Крук султанського алама*
Тінь зелену розпростер.

Кошовий промовив:
— Хлопці,
Одцуралась доля нас.
Ще й за пруг не сяде сонце,
Як проб'є наш смертний час.

Обступило бусурмання.
Тане військо що роса.
Залишилася остання
Повна сотня, як... сльоза.

Це коли б зайти з байраку
Турку в спину,
а тоді
Нагло вдарить посіпаку,
Мо', й зарадимо біді.

* Алем — вимпел військової частини.

Тільки ж будемо одверті:
Доки проламаєм бран,
Не одного з нас із смертю
Повінчає ятаган.

...Впала тиша чорним стягом,
Зажурився очерет.
І тоді козак Нетяга
Вийшов з гурту наперед.

Що уста — як мед у сотах,
Що вже гожий на виду!
— Дайте,— каже,— батьку, сотню.
А дивись, і проведу.

II

У пекельнім ярім гулі
Тиша крушиться, як лід.
В правовірному Стамбулі,
Як стіна, султан ізблід.

Од козачої відваги
Втік паша, як битий лис...
Кошовий обняв Нетягу:
— Добре, сину, потрудивсь!

За отсю роботу гойну,
За веселу молотьбу
Віддаю на тиждень вольну:
Поголяй на всю губу!

III

В три меди шумує брага.
Дзвони б'ють в Чигирині.
Мчить на огирі Нетяга
Да при срібнім стремені.

В тулумбаси б'є Полтава,
Котять луни на Лубни:
— Козаку Нетязі слава!
— Мамо, двері відчини!

Вийшла з хати мати сива.
Вийшов батько до воріт:
— Та й спасибі ж тобі, сину,
Що не осоромив рід!

Древній дід спустивсь із печі,
Може, вперше за сто літ.
Обійняв онуку плечі:
— Весь же в мене, бісів квіт!

Молодиці наче пави.
Парубки немов дуби.
Тільки й чути:
— Слава, слава!
Нум, Нетяго, пригуби!

Погуляй на волі, брате,
Пій, щоб змовкли солов'ї!
Подивись, які дівчата,
Вибирай — усі твої!

IV

Встав козак:

— А що, родино,
Чом би я й не веселивсь?
Щоб як море — по коліна,
Щоб як люди — розступись!

Відробив я в слави мито,
Сам тепер гравець і жнець.
Гопаком піду по світу —
Руки в боки — навпростець.

К бісу броди-перелази,
Що нам, коню, перелаз!
І плював я на укази,
Як я сам собі — указ!

V

Дід сказав:

— А вдар по лиху,
Весь же в мене, батьків син!
Погуляй собі на втіху,
Розбирайте, хлопці, тин.

Гопаком виходь на луки,
Шквар, щоб знали паничі!
Навпростець чеши, онуку,
Лиш... могил не потопчи.

VI

Батько каже:

— Нумо, хлопче,
Погуляймо, як колись.
Межі дукам перетопчем,
Старшині потрощим ліс.

Розхитай тини ледачі,
Ситих вилупків провчи!
Лиш, дивись, при тім, козаче,
Ти своїх... не потопчи.

VII

Мати вносить сорочину,
А мережка ж — як вогонь!
— Погуляй, моя дитино,
Тільки, сину, і твого.

Стежку тиху крізь отаву
По росі протолочи.
Та й гуляй собі на славу!
Тільки... жита не топчи.

* * *

Ти гукай не гукай,
а літа не почують.
Все біжать та спішать —
хоч співай чи ридай...
От би взнать: а вони ж хоч човнами кочують
Чи наосліп женуть, як глуха череда?

А навіщо? Хай діти оцінюють чесно.
Ми жили. І дарма що не всі ми орли —
Як покличуть на звіт,
ми спокійно воскреснем.
Хай Історія судить. Жили — як змогли...

Та воно-то гуртом під Історію можна:
Там — проскочиш, а там — проведуть ордени.
Інша справа — сини.
Чи наважиться кожен
З нас воскреснуть,
коли зажадають сини?

В день ясний і в ночі горобині,
В рідній чи в далекій стороні —
Ти в моєму серці, Україно,
Думою Шевченка гомониш.

Вийду, стану рано-пораненьку
На лугів отаву молоду,
Де сини Ватутіна й Довженка
Борозни за обрії ведуть.

До твого ясного неспокою,
До твоїх натомлених долонь
Припаду дніпровою снагою,
Райдугами вистелю твій сон.

А як вечір срібними човнами
Пропливе між парами в саду —
Над твоїми чистими думками
Зіркою щасливою зйду.

ДО ПРОБЛЕМИ ЧАСУ

Диптих

I

Все борги відкладаєм на завтра, із будня —
на свято.
“Віддамо,— позіхаємо.— Ще й не хилилось
на пруг”.
Та якось, позирнувши опівдні на круг
циферблата,
Ми сахаємось в розпачі: стрілка довершує
круг.

Попросив у старого, що знався на лініях легко:
“Прочитай по долоні...”
І мудрий сказав: “Не біда.
Лиш за вигином ліній видніє дорога
далека”.
“А коли ж ...лаштуватись?”
“А то вже ніхто не вгада”.

Голова моя впала на руки, безсило і тужно.
А старий мені каже:
“Я вивідав правду з глибин
Не за тим, аби ти побивався над долею
скрушно.
А — щоб квапивсь на добре
і марне часу не згубив”.

РОЗДУМ ПО РІВНОДЕННЮ

Іванові Драчу

Він знов переміг,
та, щасливий без меж,
Незнане відчув триумфатор:
Що досі легкий, мов перо,
його меч
Ураз обважнів многократно.

Як легко було колись рухом
руки,
Свободу даруючи м'язам,
Вести проти часу слова, як полки,
Самому піднявшись над часом!

...Чого ж це поважчала раптом рука?
Ачей не тому, полководцю,
Що полудень люто
шолом пропіка
Вогнем прямовисного сонця?

Поглянув увись —
і струснуло, як шок,
Відкривши нараз чоловіку:
Що сам і незчувсь,
як уже перейшов
За полудень власного віку!

І вмить пригадав, що для нього були
Слова, бач, не поспіль однакі,
Що він красивіші беріг від стріли,
Віддавши їм знаки і злаки.

А вельми приземлені,— з місива мас —
Як наспіх ополчення збите,
Вважай, безоружними кидав на час,
Що мали обранців
прикрити.

Ще вивідав з досвіду дивний закон:
Що в кожному бою проти часу
Обранці красиво здавались в полон,
А сірі й по смерті тримали кордон,
Не зрадивши землю ні разу.

...І важко огром бойовища осяг,
І, німо тамуючи сльози,
Побожно схилив тріумфаторів стяг
У ноги їх,
збиті і босі.

Стояла їх жменя, живих,
на миру́ —
І сяяли ранами грізно,
Обличчями схожі на землю сиру
І духом — на сиве залізо.

І Час прогримів:
— Цих не виб'є мій град.
Молися ж їх сірому виду,
Бо ці вже вірніші тобі у стократ,
Ніж навіть оті, що під Фівами вряд
Лягли за царя Леоніда.

* * *

Літа вже не мчать,
як лошата прудкі в табуні,
Повільно бредуть, як верблюди в піску
марокканським...
Все легше когось підловити на ширій брехні,
Все важче купитись на срібну блешню
провокацій.

І вже починаєш не час цінувати,
а мить,
Холодний аналіз чуття затискає
в лещата...
Все легше чийсь відступ од юних замрій
зрозуміть,
Все важче і важче той відступ прощати.

На перше захоплення око не вельми
зважа —
Досвідчене око навчилось вивчати
й мовчати...
Все ближче з імлі підкрадається вічна
межа,
Все далі назад відпливає
безхмарний початок.

Не ті уже чари несе проліскова пора,
Не той уже хміль від коси, і краси,
і косинки...
Все рідше від першого погляду серце вмира,
Все більше у ньому примруженої оцінки.

Певніше обходиш ковбані й каміння мулькі.
Обачніші рухи, скупіші і жести, і жарти...
Все нижча відсоток, рокований на помилки.
І так неймовірно зроста
їхня вартість!

СОБІ НА СОРОКАРІЧЧЯ

Звістку принесли сороки: “Сорок!”
Озирнувся назад і отерп:
Я все собі думаю — ще вівторок,
А воно вже, хлопці... четвер.
Я ще приміряюсь на зустріч в середу,
А воно вже, хлопці, четвер.

Іній до моєї скроні тулиться.
Сизо догоряє чебрець.
Тільки ще зібрався на третю вулицю,
А воно вже, люди, четвер.
Мати мені з докором: “Час одуматись,
Бо воно вже, сину... четвер”.

...Вийшов за ворота, як в літа сонячні,—
В голубій сорочці апаш.
Чуб мій над бровою липневим соняхом
Молодо і п'яно опав.
Крикнув — аж відлуння на третій вулиці:
“Вийди, бо я ще ж і не спав!”

Рипнули зненацька ворота в мареві.
Став я — руки в боки — як франт.
А вона пройшла,
лиш в косі муаровій
Зойкнув білим полум'ям бант.
Що ж це воно робиться —
і не глянула.
Тільки білим полум'ям бант.

Вигнув я бровища рішуче й гостро,
Вже хотів гукнуть: “Ну, чекай!”
...Вдарило під серце, як наглий постріл:
Боже, то ж її... дочка!
Я ще виглядаю на першу молодість,
А воно вже, світе: дочка...

Звістку принесли сороки: “Сорок!”
Глянув у літа — і завмер.
Бач, я собі думаю: ще вівторок,
А воно вже в двері — четвер.
Сумно похилились мої ровесники:
Це вже, мабуть, й справді — четвер.

Мабуть, нам пора перейти на сідало:
Теща, молоко, дівтора.
Мабуть, наша молодість, брате, пообідала,—
Вже, вважай, вечерять пора.
Повертають наші літа із ярмарку
Та до мого й твого двора.

...Ех, да поведу я плечима молодю:
— А налийте меду мені!
Що це ви, їй-бо, товариство, з полудня
Завели, як дзвони сумні?
Ще ж у наших келихах юним полум'ям
Закипають ранки хмільні!

Хвацько припалю од роси цигарочку.
Хлопці, не шкодує підшов!
Вдарте на троїстий мені “циганочку”
Так,
щоб як пішов — не прийшов...
Та через леваду — на третю вулицю,
Де трава мов дарницький шовк.

Перейду я коло шляхетним гоголем —
В голубій сорочці апаш.
Сонях покладе на плече мені голову,
Роки одпливуть, як міраж,
Білими тюрбанами дюнами Аравії
Через Зачепилівку в Ла-Манш...

Пружаться в садах наших юні парості,
Просьяться назад журавлі.
Вже як умирать на печі від старості,
Краще й не топтати землі!
О, не доведи дотлівать від старості,
Дай нам спалахнуть на крилі!

У ПОЕТА ГРОШІ ЗАВЕЛИСЬ...

Притча

Реготали фізики до сліз,
Посміхались доктори обліслі:
“У поета гроші завелись?
У поета? Гроші?
Та облиште!”

Критик цю проблему охопив
Оком всевидючим і недремним:
“Ну, якщо авансом не пропив,
То тепер уже проп’є напевне”.

Рахував зневажливо касир,
Обиватель млів: “Живуть же, гади!”
А поет розгублено косив
На поважну паку безпорадно.

Вже борги повернуто давно,
Вже й позичив кривним однодумам,
Але на руках усе одно
Залишилася незвична сума.

І уперше хлопця потягло
Щось таке придбати для родини,
Щоб воно і в пам’ятку було,
І нарешті втішило дружину.

Довго під вітринами нудивсь
В пошуках пристойного товару.
Та й не спостеріг, як опинивсь
В галасливій метушні базару.

Червоніли кавуни до сліз,
Реготали гарбузи обліслі:
“У поета гроші завелись?
У поета? Гроші? Та облиште!”

Він бродив байдужо між рядів,
Де усе до похвалень охоче...
Коли це в кутку глухому дід
Трапився поетові на очі.

Ну, не дід... Такий собі дідок.
Кілька ложок, виструганих круто.
Традиційно сперлись на ціпок
Пересічні вуса й самокрутка.

Надто вже буденний був дідок.
І товар непоказний із виду.
Тільки от поетові ціпок
Хтозна-чим, а незвичайним видавсь:

На пожовклому од часу тлі
Вирізьблене дерево ненаське.
Як живі, співали на гіллі
Дивні птиці із борів праказки.

І гучали срібно голоси,
І на серце опадали тихо...
— Чуєш, діду, чи не продаси
Ти мені ціпок отсей з горіха?

— Чоловіче! — одказав старий.—
Я б тобі віддав його і даром,
Але сей ціпок мені горить
Спогаданням давньої покари.

Був і я щаслив і юн колись.
Мав надії і в коханні втіху,
Доки на дорозі не зустрівсь
Із красивим і гнучким горіхом.

Десять літ в малюнок цей лягло.
Рівно десять — як одна година.
Господарство, як вода, сплигло,
І пішла до іншого дружина.

Чоловіче, за натхнення мед
Заплатив я дорого занадто!..—
Вибрав решту із кишень поет
І поклав до ніг старому:

— Натє!

Якось дивно прояснів старий
І сказав поетові на тому:
— Коли так — без грошей заברי.
Щось ми, хлопче, начебто... знайомі.

Реготали фізики до сліз,
Посміхались доктори імлісто,
Як поет ціпок додому ніс
Кам'яним і діловитим містем.

...І залишився поет один
В стінах чотирьох, до чому голих.
Тільки часом забігає син
Крадькома до нього після школи.

Тихо входить лагідна жура
І сіда між ними у світлиці.
І тоді в поета з-під пера
Постають великі таємниці.

І тоді горіховий ціпок
В древо обертається вінчальне,
І на пальцях трепетних гілок
Оживають птиці незвичайні.

І виходить древо на балкон,
І у вікна крониться розлого.
І кричить в квартирі телефон:
— Що у вас там діється, їй-богу?

Ціле місто під вікном стоїть,
Збилися таксі, неначе вівці.
Якщо ласка, ви нам поясніть.
Розумієте... в двадцятім віці...

Реготали фізики до сліз,
Посміхались доктори обачно:
— У квартирі? Серед міста? Ліс?!
Ах, в поета! Ну, тоді пробачте...

КУМИР

Прийшов з вербово-степових країв,
Де все таке безмежне і зелене.
І втиснута в квадратну раму сцена
Його гнітила реготом вогнів.

Спочатку слухачам своїм навстріч
Виходив по-косарському понуро.
І театральний модний однострій
Лякавсь його могутньої статури.

Та голос був — позаздрив би й Гомер!..
Він потрясав колони, як підпорки.
Ревла у дикім захваті гальорка,
І навіть млів досвідчено партер.

А час минав. По килимах афіш
Усе певніше він ступав на сцени.
І з кожним днем м'якше і ладніш
Лискучий фрак всідався на рамена.

Зійшла засмага. Між колег обтерсь,
Осмыслив жести на вагу і доторк:
Уклін глибокий — в голубий партер,
Демократичний помах — на гальорку...

Бувало, проклинаючи салон
І фанатичну відданість гальорки,
Він наїздив у батьківське село
Відчути степ і вирій без підпорки.

І знову — сцени голений паркет,
Автографи, коханки і зальоти...
Вже не співав — обігрував партер
І загравав обачно до гальорки.

І вірив, що юрба — олімп і дно —
Раби його примхливої химери,
Незчувшись, як попавсь уже давно
На поводок гальорки і партеру.

Та якось — чи забракло в нього сил,
Чи переграв, чи ще якась холера,—
Зірвався голос. Обів'яв і сів
До хрипу рядового контролера.

І зал його, немов плювок, розтер,
Роздерши криком тишу на пацьорки.
— Ганьба! — гукав досвідчений партер
Під свист і тупіт юної гальорки.

І він зійшов. І тої ж миті вмер
Для тих, із кими торгувався щиро...
Тим часом вже на іншого кумира
Націлились гальорка і партер.

ПРО ПОЕТІВ

Пробачайте поетам
Дивацтва незлі:
Небагато поетів
Живе на землі.

Вони в муках по світу
Шукають слова,
Хоч не кожному папороть
Квіт розкрива.

Дивна доля поетів
Блукає в житах:
Умирають поети,
Бува, за життя.

Спробуй визнач напевне
Поетову путь:
Адже часом поети
Й по смерті живуть.

Обережне міщанство
Здаля їх мина.
Їм приписують з лишком
Жінок і вина.

Чубарики-чубчики
Чистять перепілки.
Чубарики-чубчики —
На стерні.
Бронзово поблискують
Спиці-перетинки
В колесі при возі,
Що — впорожні.

Вилігся на сіні,
Як гість із прерій.
Ще й нога на ногу —
Сам чорт не сват!
Зсунув на брову,
Мов ковбой,

сомбреро:
Їдемо із ярмарку...
В листопад.

А сусід на статках
Мов цар на троні —
При дебелим тілі
Да гамані:
— Господи! — розпачливо
Б'є в долоні.—
Ну ти чув, щоб з ярмарку —
Впорожні?!

Та хоча б напхав
Бур'яну в кишені:
Засміють же кури
В бузині! —
...А я собі їду.
Сонця — повні жмені.
Значиться, не так щоб
І впорожні.

Стрекотить сорока,
Як рідна теща,
Всівшись білобоко
В передку,—
Каже, пак, сусіде,
Веземо дещо...
Те, що
і не снилось вам
На віку!

А навстріч ще тільки
На ярмарок їдуть.
Молоді. Заспали...
Бо — молоді!
Тут, мовляв, дістатись би
До обіду.
А вечерять будемо
Вже... тоді.

Ех, один візок,
Наче крашанка, котиться,
І така ж на ньому
Пашисть яса!
Брови достеменно —
Два вербові котики.
Очі — аж примружились
Небеса!

Я за нею, мов за магнітом,—
Оком.
А сусід єхидно
Стриже мені:
— Шию не зверни собі
Ненароком:
Як-не-як — півсотні вже...
Впорожні.

У сусіда коні
Бредуть, стражденні.
Під мішками згорблено
Стогне вісь.
А я собі їду:
Сонця повні жмені,
Золота кленового —
Цілий віз!

Підкотив...
А двері — навстіж у хаті.
“Злоді”, — шпигнуло
У перший змиг.
Хай би все, подумав,
Забрали, кляті,
Тільки б не чіпали хоч...
Тещі й книг.

Глянув на полицю —
Порожня ніша.
Озирнувся: ти ба,
А вони — при столі:
Рильський і Сосюра,
Малишко і Вишня
Із самим Тичиною
На чолі!

Я стою... такий собі
Радо-зляканий,
Коли це Гончар
Гомонить мені:
— Щось тут між сусідами
Пробалакали,
Ніби ви із ярмарку —
Впорожні!

— Та,— кажу,— не зовсім,
Шановна спілко.—
Дістаю з-під серця
На чесний звіт
Давню, може з тих ще віків,
Сопілку,
Як Скворода
Переходив світ.

Прихилились гості до неї
Нишком.
Воронько аж сплеснув:
— Оце дива! —
А як взяв у руки її
Малишко —
Випурхнула пісня з долонь
Жива.

Ех, чубарики-чубчики —
Дощик дрібен!
Усмішка Остапова
Не вгаса.
Підтягнув Тичина
Альгино-срібним,
Зблиснула в Сосюри
Сльоза-роса.

Тішиться Гончар:
— Ну та ви ж дивіться! —
А вона зібрала
Такий аншлаг,
Що прийшла, здається,
По сіль молодиця,
Стала та й забула,
За чим прийшла!

Під вікном зібралось
Півбудинку:
Може, й познайомились
За роки.
Хтось уже притупує
Під сопілку.
Цитькнули транзисторам
Парубки.

Коли це сусід
Підкотив до двору.
Взяв мішок. Прислухавсь...
Та й опустив.
І, вважає уперше поглянувши
Вгору,
Через двоє східців
До нас припустив.

Слуха. Та щодалі
Зітхає скрушно.
Потім зашептав,
Не ховаючи сліз:
— Дай-но хоч на день
Освятити душу.
Забирай... піввоза
Чи й цілий віз.

— Та об чім балачка,— відмовив,—
Звісно,
Дам,
та тільки гроші свої не пхни,
Позаяк не можна купити
Пісню,
Бо вона, сусіде, не має
Ціни.

Ех, чубарики-чубчики
Чистять перепілки.
Чубарики-чубчики
В три лади.
Кружеля по колу
Стара сопілка,
Як у вічнім космосі
Молодик.

...Їхав я на ярмарок
Старцем сирим,
Хоч і в торбі малось,
І в гамані.
А вернувсь з багатством
Таким безмірним,
Що на віки стачить
Усім. І мені.

ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ

Лікар зітхнув, окулярами блимнувши скісно:
— Слухай, маестро... Ми ж давні з тобою
як світ.
Отже, скажу... навпростець, даючи собі звіт:
Жити тобі залишилось... не більш, як на пісню.

Хочеш іще протягти, то послухай мене:
Скинь цього фрака. “Метелик” пошли
достобіса.
Звань найпрестижніших маєш як листу у лісі!
Хто тебе, врешті, у шию на сцену жене?
Серце не зміниш, як платівку.
Серце — одне...

Стиснув маестро в обіймах друзяку.

Листи

Нотні згорнувши, піднявся уріст. Прямовисно.

Рушив на сцену:

— Ну що ж, як вмирати, то в пісні!

Слухай! — спинивсь.— Не сприйми за
амбіцію, звісно:

Може, для того і жив я, щоб в пісню... піти?

* * *

Звідав я мить, коли доля крилом обійма,
Знаю нещадність падінь у безпам'ятні трави...
Тяжчого ж, брате, видовища в світі нема,
Аніж поет, що старцює під вікнами Слави.

* * *

Двері в святилище Слова ногою відкривши,
Зліз на віттар, похмелився із чаші причастя.
Три початківці поодаль принишкли, як миші.
Критик в'юнкий обернувся на вісімку: “Драсті!”
 (“Жінка, та й... діти ж,— подумав.—
Ану його к трясці”).

Там, за дверима, шепталися потай: “Нездара!
А от спини — до судів-пересудів дійде.
Ба, чи й не далі...” — значущо кивали під хмарами
(Ну й, не забудьмо ж: у кожного жінка, та й... діти)

Тільки Поет, що давно перейшов рівнодення,
Скрушно хитав головою і думав у прозі:
— Не доведи, щоб колись і моє імення
Люди востаннє згадали з полегкістю...
у некролозі.

⌘ ПІСНЯ ПРО МАТІР ⌘

* * *

Мати наша — сивая горлиця.
Все до її серденька горнеться:
Золота бджола — намистиною,
Небо — празниковою хустиною,
Сивий дуб — прокуреним прадідом,
Білочка — мальованим пряником,
Жура-журавель над криницею —
Чистою сльозою-водицею,
А земля — пшеницею ярою,
А літа — замисленим явором,
Що із сорок першого журиться:
“Де ж це, молодице, твій суджений?”
Місяць — непоколотим золотом,
А береза — вранішнім солодом,
Хата — ластівками над стріхою,
А туман — вдовиною втіхою.
Крашанкою — сонечко в миснику...
А вона до всіх до них — піснею.

ПІСНЯ ПРО МАТІР

Посіяла людям
літа свої, літечка житом,
Прибрала планету,
послала стежкам споришу,
Навчила дітей,
як на світі по совісті жити,
Зітхнула полегко —
і тихо пішла за межу.

— Куди ж це ви, мамо?! —

сполохано кинулись діти.

— Куди ви, бабусю? — онуки біжать до воріт.

— Та я недалечко...

де сонце лягає спочити.

Пора мені, діти...

А ви вже без мене ростіть.

— Та як же без вас ми?..

Та що ви намислили, мамо?

— А хто нас, бабусю,

у сон поведе по казках?

— А я вам лишаю

всі райдуги із журавлями,

І срібло на травах,

і золото на колосках.

— Не треба нам райдуг,

не треба нам срібла і злата,

Аби тільки ви

нас чекали завжди край воріт.

Та ми ж переробим

усю вашу вічну роботу,—

Лишайтесь, матусю.

Навіки лишайтесь. Не йдіть.

Вона посміхнулась,
красива і сива, як доля,
Махнула рукою —
злетіли увись рушники.
— Лишайте щасливі.—
І стала замисленим полем
На цілу планету,
на всі покоління й віки.

ТА БУЛО У МАТЕРІ ЧОТИРИ СИНИ...

Та було у матері чотири сини.
(Люлі-люлі. Гойда-хить).
Колисала їх, поки мала силу.
Виросли — пустила у світ.

Як прощались — присягали, звісно,
Ми ж тобі і те і се:
І любов довічну, і вірну пісню
У своєму серці принесем.

Та й пішли собі на чотири боки:
Хто пляями, хто шосе.
Снопувались дні, скиртувались роки,
Забувалось те і се.

В того жінка вийшла якась невинна,
В того клопоту як гусей.
Третій побивавсь: “Діла державні”.
А четвертий — те і се.

Мати працювала в городній бригаді
І любила борці пісний.
Перед сном, бувало, вмикала радіо,
Як передавали пісні.

А роки летіли, мов сиві коні...
Вже й недобачати стала.
Над очима клала дашком долоні —
Ждала-виглядала.

На двадцяте літо сини згадали,
Вдарили у поли скрушно.
Зрештою, на карті село відшукали —
Рушили.

За поріг ступили:

“Здрастуй, ненько,
Вибачай, що трохи запізно.
Так зате ж тобі ми, хоч і далеченько,
А таки ж принесли пісню”.

“То сідайте, діти. Дарма що тісно,
Дяка, що згадали мене.
А найбільша дяка вам за пісню!
То, синочки, хто ж почне?”

Перший зашарівся, наче ружа,
Другий прикусив губу.
Третій наполохано: “А чи зручно?”
А четвертий каже: “Забув”.

І чогось так боязко озираються,
Мовби хтось у шию жене.
Почекала мати

та й знов питається:
“Ну, так хто ж, синочки, почне?”

Мовчать...

То послала їм долівку ряднами,
А собі у голови — кужіль.
Перед сном ввімкнула звично радіо:
Хай уже співають чужі.

МОЛИТВА

(Тій, у котрої немає дітей)

Із Григоре Вієру

Зглянься над жінкою, доле,
В чорну, як сум, годину.
Дай молока її грудям
І подаруй дитину.

Хай на лиці засяє
Їй материнства знамення,
Як на озернім плесі
Осені листя черлене.

Хай розженуть їй тугу
Ніжки рожевим зблиском,
Хай опадуть дощами
Коси її в колиску.

Вкрий пелюшок пелюстками
Гілку зеленої липи,—
Дай найсолодшу кару —
Біль материнства випить.

СИВЕ СОНЦЕ МОЄ

Пам'яті матері

I

Чорний вітер.
Жовтий смерч.
Гухнув пугач в оболоні.
Чи то яструб, чи то... смерть,—
Просвистіло біля скроні.

Чорний грім.
Свинцеве тло.
Небо тріснуло на скельця...
Попід горло перейшло.
Полоснуло біля серця.

Щось в душі,
на самім дні,
Застогнало, підсвідоме.
Обвуглів, як на вогні,
Жовтий лист аеродрому.

Біг я сліпо.
Падав...
Біг...
Коні сторчма — у замети.
Літаки валило з ніг,
Задихалися ракети.

На порозі хати стих.
Глянув... ноги похололи.
Захитався світ:
“Не встиг”.
І ніколи вже...
ніколи...

II

Дивний той день. Безликий.
Ні праведний, ані грішний.
Апокаліпсис. День паузи...
Під зодіаком нуля.
Хтось там стоїть?
Я це стою? Чи хто інший?
Яма — на Всесвіт... маленька-маленька Земля.

Лугом ідуть... Степом ідуть.

Лісом померклим.

Яма їх тягне, немов сатанинський магніт.

Хтось зарідав. Хтось шамкотить:

“Вчора померла”.

Хто це сказав? Хто це — скажіть?

Що ж це — скажіть?!

Вирваний день. Мінус.

Зворотного відрахунку.

Був ти чи ні? О, краще б тебе не було!

Онде стоїть. Я чи не... я?

Хряснуло лунко.

Креп на червоному.

Жовте, як віск, чоло.

Хтось — за плече. Тяжко взяли лопати.

Цвях не заходив. Примірились... в скроню мені.

Крик осліпив. З крику прозрів:

“Людоньки! Мати!..”

День проминув? Вік проминув?

...Стою в однині.

Тиша глуха. Тиша сира.

Затхла, мов яма.

Вмерли годинники. Стовбма стоять. Кам'яні.

Хлопчик пробіг. Хлопчик гукнув радісне:

“Мамо-о!”

Скинувсь, як птах,— вдаривсь о горб.

...Стою в однині.

Світ, як гранітна плита, обвалився на рамена.

О, я тепер відчуваю на власнім горбі,

Як ти покірно тримала за себе й за мене,

Як ти несла оцей Всесвіт важкий

на собі!

Важко іти. Сам, наче перст. Хрест мій —
печальний.
Руку простяг: прагнув плеча... Горбик — і все.
Все — на мені. Сам я на сам.
Тепер уже — крайній.
Вітер в лице мені холод космічний несе.

Ніде сховатись. Промерзлих степів панорама.
Сніг — наче марля. Біла пустеля. Зима.
Як мені холодно... Боже, як холодно, мамо!
Холодно, мамо... Холодно, мамо...
Холодно, ма-а!!!

III

Заметілі відходили...
За веліннями дідів, заповіданими свято,
Треба матір поховати
Біля отчої могили.
Але де ж його могила?
Скільки раз шукати брався!
“Де ти, батьку?” — кличу вічно.
...Тільки прізвище на братській
Символічній...
символічно.
Тільки прізвище
та брила.
І дощі вже відходили...

Ти прости мені — благаю —
Ти прости мені, стражденна,
Що оце ж тебе ховаю
Біля батькового...
ймення.

IV

Рік проминув? Чи вік проминув? Не знаю.
Вже народилася перша трава забуття.
Гуси летять. Вдруге летять з-за Дунаю,
Все проминає...

Не проминає життя.

Зійдуть сніги. Квіт опадє. Вродять ранети.
Звершиться коло.

Новітнє почне віражі.
Тільки повік, доки кружляти планеті,
Ти не повернешся, мамо,
з тієї межі.

Думи пливуть, як літаки.

Важко. На Київ.
Ще один день тихо зійшов.
Весь — у собі...

Як я тебе розумію,
Кайсине Кулієв,
Брате мій сивий
по сірій сирітській судьбі!

От стоїмо,

похилившись, як скорбні знамена.
Гори між нами. Та горе між нами. Віки...
Так іще близько не був ти, Кайсине, од мене:
Серцем до серця. Сльозою. Рука до руки.

Важко нам, брате. І — легко:

не тягнуть стодоли.
Але скарбів наших стачить на весь материк:
Маємо землю отецьку,
свою, неприкуплену долю.
Рідні могили. Святі імена матерів.

Маємо все! Ні купити його, ні продати.
З віку передане —

передамо у віки.

Чую, як легшає Всесвіт важкий мені, брате.
Плечі розправив...

торкнувся твоєї руки.

V

Чорний вітер.

Жовтий смерч...

Так у вічній коловерті:

При дорозі бродить смерть,

Та нема дорозі

смерті.

Всі колись довершим круг

На вінкові, на печалі...

Та вовік безсмертен рух

Нескінченної спіралі.

Всіх на марах понесуть...

Так доволі нам тужити:

Зерно в землю теж кладуть,

Щоб воно воскресло в житі.

Та коли б не падав цвіт

По весні

під ноги літу,

Не зав'язувавсь би плід

Для нового первоцвіту.

Коні круто крешуть в брук:

Ще копита непритерті.

Доки є дорога й рух,

Доги, брате, ми безсмертні.

Тож — на коней!
Зло до пня
Підкоси мечами правди.
Хай нагірно осіня
Хустка матері, як прапор.

Рід наш — з кореня верби.
Не шукай древніше знаті:
На фамільному гербі
Ми карбуєм вічне:
“Мати!”

В чорнім горі і журі
Віру нашу не підтяти:
Умирають матері,
Та не вмре ніколи
М а т и!

VI

Поговоримо, мати.
Ніщо не завадить тепер:
Ні робота, ні клопіт.
Зітхнувши, забули сусіди.
Не осудимо їх. Так одвіку:
родився — помер.
А живим — про живе:
підростають у клопотах діти.

Поговоримо серцем до серця.
Бо ти — у мені.
Ти вже Всесвітом стала.
Зорею. Травою. Вербою.
Поговоримо навстіж.
Та й де тут узятись брехні,
Коли я говоритиму, мати,
з тобою... з собою?

Почнемо про життя.

Книгу пам'яті вітер горта.

Про життя — як життя.

Не хитнувшись ні в комі, ні в титлі.

...Одсуваю літа.

Стрілянина затихла. Світа.

Німець чоботом гримнув

у злякані двері навідліг.

Ти була молода. Вже — солдатка. Іще — не
вдова.

Німець важко дивився.

Ти блідла... біліла, як вишня.

Раптом зиркнув на мене.

Сіпнуласть рудава брова.

Якось наче осів. Озираючись незряче.

І... вийшов.

Потім скрадно повзли комендантом усічені дні.
Потім — вересень. Ранок. І крик відгорьований:
“Наші!”

Потім травень. Дев'яте. І — це вже було по війні:
Сполотніла поштарка. І ти, непритомна, на паші.

...Повернувся сусід.

Моложавий і ситий, мов кіт.

Шелестіло: з полону?.. чи з тилу...

чи звідкись у чорта...

Навалившись на хвіртку,

сміявся мордато в одвіт:

“Ви тут з німцями, знаця...”

А ми, брат, із фр-ронта.

Ну, чого ти ревеш? — через тин, по-кумівськи,
гримів.—

Та було б хоч за ким. Молода іще, встигнеш...
пожити.

Він же в тебе — завжди перед батька.
А жити — не вмів.

Де йому воювать!
Воювати, кума, треба вміти”.

Як ти плакала гірко!..
Білили мої кулаки.
Я поклявся: спалити його ненависну оселю...
А на ранок ти бігла поквапливо на буряки.
“Ну, дивись мені: вчись!” —
І зникала, як сонце веселе.

Що ти знала в житті?
Сиві будні, як наші степи.
Від зорі до зорі: то сапа, то жнива-обмолоти.

Та невже ж ти і разу не стала супроти
судьби?!
“А навіщо? — всміхнулась.— Мені аби люди
й робота”.

Та невже ж тільки й щастя:
босоніж іти по росі.
По холодній. А інші?..
А он же сусід — у чоботях?
“То не нашого поля...

А я вже, синок, як у с і.
І не гірша, й не краща. Та й легше босоніж.
Чого там!”

Чи було в тебе щастя?
А певне-таки, що було:

Як ви гарно співали,
йдучи із далекого поля!
Все довкола цвіло. Чепурилось голодне село.
Усміхалась із куснем макухи
полатана доля.

Ти не вчила мене.

Чи до того, коли що не крок —
Все робота й робота.

Та клопотів прірва. Без ліку.
Ти жила, як усі.

І життя твого трудний урок
Відтепер мені, мати, учити безсонно довіку.

Як ми сяяли щедро словами: “Народу!.. Народ!..”
Говорила ти мало.

Робила багато. І — гарно.
Доки ми пересіємо,

виполеш мовчки осот —
І земля з-під твого рукава молоділа, зугарна.

Та пощо воно, й справді, обтіпаних слів околот,
Коли кожна стеблина твоїм перекроплена потом.
І чого б тобі, врешті, хвалити на людях народ,
Як сама ти була від коріння до крони —
народом!

VII

У нашому дворі не відкидали сніг.

Чи влєжати йому, як до моєї хати,
Вважай, усе село

в стонадцять юних ніг
Протоптувало шлях:

хто хоче — завертайте!

Лише сусідів двір стояв німий, як лід,
Урівень з ворітьми білів замет високий.

Коли там не коли з'являвся зненацька слід
З-під хромових чобіт,

скрадлиий і жорстокий,
Він все волік у двір.

...Аж якось уночі,
Коли жорсткий мороз викручував гілляки,
Від нього збігла жінка. Ї, йдучи,
Ще й плюнула: “А щоб ти щез, собако!”

А хоч би що йому!

Як і раніш було:

Все щось волік у двір,

заметами підпертий.

... Аж якось спохопилося село:

Ї — сліду од воріт.

Вже й день минув.

Ї третій.

Ніхто не йшов туди...

Покіль — і сміх і гріх,—

По шию грузнучи, з сільради не пробились.

Зламали засуви. Ступили на поріг —

Ї подались назад.

Баби перехрестились.

Схолов.

У потайній кишені піджака

Червінці зледеніли, мов у льосі.

Ї зведена в агонії рука

Жовтіла на останньому... доносі.

Ховати кликали із третього села.

Їз нашого — ніхто. Ї тільки ти єдина

Накинула кожух: “Ну, сину, я пішла.

Усе ж таки сусід. Який не був... людина”.

Ї вперше я собою заступив поріг,

Ї крикнув:

“Не пущу! Нехай чужі... скотину!”

Ти лебеділа щось налякано про гріх,

Мовляв, негоже так про мертвих...

про людину.

Пробач мені непослух той... Прости.
Та не простив би я собі довіку,
Аби тоді в заклятий дім пустив
Тебе,
 святу, у чистоті велику.

Ні, мати, смерть не списує вини.
Усьому на землі своя відплата й дяка:
Учимось чесно навіть край труни
Собаку називать по імені:
 собака.

Ця правда не для мертвих,
 що вже їм!
Хоч плач, хоч заведи з похмілля пісню...
Вона потрібна, мати, нам, живим,
Аби почули, доки ще не пізно.

VIII

Давно не був... Робота крадькома
Ковтає дні, потроху краде тижні...
Спинився біля цвинтаря. Зима.
Сніги-сніги. Безмежні і невітні.

Чи хто ж навідався за довгі дні?
І раптом радісно кольнули сльози:
По білій, непорочній цілині
До тебе стежка бігла на морозі.

Хто протоптав її?
 Чи родаки,
Чи, мо', чиясь гірка вдовина доля?
А може, та,
 за котру ти рядки,
Коли вона хворіла,
 дополола?

Чи, може, подруга далеких літ,
Коли ще місяць загравав з вербою?
Чи просто хтось, кому цей білий світ
Без тебе не такий, як був з тобою?

Чи, мо', ровесниця по сивині,
Поглянувши на сніг, біліший свята,
Згадала,

як іще в недавні дні
Ти побілила їй з причілка хату?

Торкнувся стежки:
теплий, теплий сніг...
Хто б не були ви,
юні чи похилі,
Я омиваю стопи ваших ніг,
Що стежку цю до неї освятили.

Прожити б так... по-людськи.
І піти,
Прибравши для онуків поле миле,
І знати, що стежок не замести
Ні до твоїх воріт, ні... до могили.

IX

Мамо, вечір догоря,
Вигляда тебе роса.
Тільки ж ти, немов зоря,
Даленієш в небеса,
Даленієш, як за віями сльоза.

Сад вишневий на порі.
Повернулись журавлі.
А мені, як до зорі,
Долітати на крилі
Все до тебе, як до вічної зорі.

⌘ БІЛА МЕЛОДІЯ ⌘

* * *

Я спокійно б лежав під вагою століть,
Я б давно вже й землею став,
Але ж бісова дівка на кручі стоїть,
Огорнувши вітрами стан.

Вже зітліли до кореня меч і щит,
Наді мною гуде Дніпрельстан.
Але ж бісова дівка на кручі стоїть,
Огорнувши вітрами стан.

Це було зо дві тисячі з гаком літ,
Коли стрів мене вражий спис:
От як стала на кручі, так і стоїть,
І в зіницях лукавий біс.

І зове, і чарує бровою-крилом,
І п'янить, мов козацький мед,
Перехоплений в стані купальним зелом
Ворожбитського зілля букет.

Ех, повстав я —
розпалася скіфська гора,
Наполохавши римських гусей!
Взяв я рештки меча, золоту пектораль
І сховав крадькома в музей.

Я одягся модерно в нейлон і лавсан,
На побачення біг сто літ.
А вона, огорнувши вітрами стан,
Вже на іншій межі стоїть.

Я роззув черевики, я біг сто літ,
Я побив олімпійський рекорд!
Та вона вже на третій межі стоїть,—
А нехай би взяв мене чорт!

Я поклав собі: вмерти і стерти слід.
Хай гуде по мені Дніпрельстан...
Але ж бісова дівка на кручі стоїть,
Огорнувши вітрами стан.

БІЛА МЕЛОДІЯ

Глянув: лелечко, лілії!
Світ мій в білому-білому.
Я в сні?

Ні-таки, ні-таки ж!..

Ліг

сніг... Срібною ниткою
В'ється тиша між вільхами,
Пахне юною вільгістю,
Пахне чистою вільгістю,
Пахне... вічністю... даль.
Небо — вигнутим дзеркалом.
Зорі тонко подзенькують.
“Дзінь-дзінь”, — дзвінко подзенькують,
Мов на люстрі кришталь.
Я один,
а тільки тіні бігають,
Сам-один у цій біблейській білості,
Тільки іній невагомо скапує,
Хтось плече моє торкає лапкою.
Хто ж це так голубить лапки лапкою?
Озираюсь —
тільки тінь.

Тільки тінь біла
біло бігає.
Скік на гілку голубою білкою.
Скік на гілку.
Да скік із гілки...
Гілка в гілку.
І я один.

Тільки вітер вміло вимуровує
У заметах замок
зачарований.
Там живуть казкові феї в білому,
Ти між ними в празниково-білому
Вийшла, глянула на мене з лоджії.

Я спинився, наче заворожений...
Десь розтала за туманами лоджія,
Тільки віхола та біла мелодія...
Тільки сніг та біла мелодія...
Біла-біла...
І я — один.

* * *

Ти — зорею. А я — кленом...
Ти — зорею...
Ах, коли б так і лишилось у віках!
І ходив би поміж небом і землею
Білий вітер у пухнастих чобітках.

А дівчата у проектних інститутах
Ставлять клени і у профіль, і анфас.
Підрівняють, підпиляють і підкрутять,
Позаяк у них порядок і асфальт.

Вони нас цивілізують і навчають,
Щоб не пхались у Європу навпростець,
А в колоні понад шляхом.

І, звичайно ж,
Щоб чуприни — під єдиний гребінець.

Ну, а ми в житті немало попотерлись,
Бо іще до літаків і показух
Своїх діток садовили на пропелери —
І попробуй нас усіх організуй.

Тож не бійся, не печалься, моя нене:
Нас не втримає асфальт на якорях.
Ти — зорею... А я — кленом...

Будуть клени!
Тільки б ти не загасала, як зоря...

РОМАНТИЧНЕ ІНТЕРМЕЦО

Л. Гендюку

Я родивсь безнадійним романтиком —
Дон Кіхот у масштабі села...
А любов моя з синім бантом
До практичнішого пішла.

Потім хтось по секрету (між нами!)
Передав мені з уст в уста:
“Я до нього з серйозним наміром,
А він — чуєте?! — вірші чита!”

Але я не пославсь на рейках
І до циніків не помчав.
...Тільки пізнім осіннім рейсом
Завітала до мене печаль.

Журавлиним крилом ласкаво
Повела: “Не сумуй, відболить”.
І на спомин у чуб русявий
Заплела сріблянисту нить...

Дон Кіхоте, гідальго мужній,
Що ж це кінь твій баский поник?
Часом важко бува нам, друже,
В цей двадцятий практичний вік.

Скільки їх, од вдоволення сонних,
Добре вигладжених, як плац,
Приміряло на стіл кухонний
Твій легкий романтичний плащ.

Чуєш: он вони, добре влаштовані,
І за всяких умов — “на коні”,—
Із своїх умебльованих штолень
Пропонують програму мені:

— Що ти, хлопче, розводиш паніку
І нервуєш людей щораз?
Ну, нехай Казахстан.

А Іспанія?
Що вона тобі — тітка, сестра?!

Рвешся в бій. А кому це нада?
Хочеш грому — сходи в кіно.
І, між іншим, уже барикади
Вийшли з моди давним-давно.

Дон Кіхоте, давай-но пісню,
Та поділим на двох плаща...
А їй-богу, вона залізна,
Древня логіка у міщан.

Може, справді і нам вже треба
Якоритись на супокій?
Почекайте: а як же небо?!
А дорога, а вірний кінь?!

А земля, що петляє колесом,
А фіалки, а солов'ї!
А іще ж не відкриті в космосі
Орхідеї мої й твої!

І не всі теореми доведені,
Не дочитані всі казки.
І не вся ще земля заметена
І побілена на святки.

А іще...

За далеким квітнем,
Аж на станції Солов'ї,
Жде мене Дульсінея в блакитному
Із моїх заворсклянських країв...

Дорозмнржуйтеся в теплім болоті,
У помірність одягши свій ляк...
Я кажу:
не було б Дон Кіхотів,
Вже б давно посивіла земля!

Я ДО ТЕБЕ ЙШОВ...

Я до тебе йшов крізь далі, через роки.
І зустрів тебе одну-єдину в світі:
Ти стояла на порозі на високім
В синім платті, синьоока, в синім квіті.

Уклонилась, повела мене в світлицю,
Пригощала за столом новотесовим.
Пив я воду, пив холодну із криниці —
Срібнодзвонну, срібноплинно проліскову.

Як ішли ми зелен лугом к зелен гаю,
Солов'ї нам ткали пісню диво-дивну.
Той мотив мені і досі ще лунає —
Незабутній, неповторно переливний.

Зупинилась. Зашарілись ніжно щоки.
Ти звела на мене очі. Роси впали.
Я читав в твоєму погляді глибокім:
Ти чекала.

Ти чекала того сонячного слова,
Неповторного і вічно молодого.
Я ж — неначе відібрало в мене мову —
Мовчки квіти обривав собі під ноги.

Ти зітхнула, ти сказала:
— Будь щасливий.—
І пішла, а я zostався серед квітів.
Раптом серце защеміло (біль —
як злива):
“Дожени! Вона ж твоя — єдина в світі”.

Я рвонувся швидше вітру через луки,
І здалось, уже впізнав твою хустину,
Ще два кроки — й доторкнусь,
протягнувши руки...
Тільки небо, тільки далеч синьо-синя

Та дуби про щось зажурено шепочуть...
І тепер, куди б не йшов я, що б не думав,
В моє серце задивились твої очі
Синім ранком, синім квітом, синім сумом.

В снах безжурного дитинства смак польоту я відчув:
Аж до сонця головою діставався я тоді.

Ї, напевно, з того дива став рудий у мене чуб
Ї лишилися на лобі сонценята золоті.

А вона, у білій стрічці, в чорному струмкові кіс,
Наче ластівка, од мене утікала і втіка...

Доганяв. Не здоганялось. Чи й наздожену колись,
Бо вона втіка од мене, наче ластівка...

Одлетіли дні за днями. Одлетіли і літа.

Став я важчим — чортів досвід мої крила
запліта.

Я все нижче над землею обережно підлітав,
Наче селезень під осінь — обережно підлітав.

Потім я у снах лінивих не летів уже, а біг.

Ї вона од мене бігла... так, щоб я догнати зміг.

Тільки знову чортів досвід ліктем товк мене
під бік:

Обережніш. Зирять люди. Доженеш — вони
на сміх.

Все ж одного дня я зваживсь доторкнутись
бліх рук.

Її брови стрепенулись, наче крила дивних птиць.

Поманила, обережно озирнувшись доокруг,

Ї відчув я... досвід жінки в глибині її зіниць.

Я промовив їй “добридень”. Проминув і заспішив.

Щось в мені перегоріло до сухого попільця.

Ї заплакало, забилося давнє й чисте у душі:

Що, якби почати знову, я б не прагнув до кінця.

Я проходжу... Ти проходиш...
Все ж колись замкнеться коло,
три русалки вийдуть з казки,
мов з купальської води.
Я прийду до тебе в гості,
елегантний, наче олень.
Ти мені на горду шию
білу руку поклади.

Ти манірно скинеш брови:
— Ці поети — диваки...
Я занадто прозаїчна.
Я поезії боюсь...—
І тоді в пекучій тузі
розженусь я напрямки
і об чорну скелю ночі
головою розіб'юсь.

...Він загасить папіросу,
наче в блюдце, в молодик.
Він досвідчено обніме,
сірий, мов торішній сніг.
Ти нервово засмієшся:
— Ха, а був дивак один...
Щось про оленя торочив...—
І урветься нагло сміх.

Ще він буде цілувати
впевнено, як ремісник...
Та якась печаль глибока
заворушиться в тобі,
прийде раптом самотність,
стане журно, як вербі.
І за чимось — ах, за чимось —
заболить далекий біль.

А туман-ворожбит
Зав'язав мені світ
Ворожбою.
Тільки світить роса,
Як остання сльоза,—
За тобою.

За порошею літ
Пригасає твій слід
За тужбою.
Тільки сніг, наче сіль,
Опадає на біль
За тобою.

Лиш надія світа,
Через межі пита
Із журбою:
Чи хоч в пам'яті ми
Торкнемося крильми
Із тобою?

* * *

Над Полтавою — літо бабине.
У Санжарах — падолист...
Що ж ти, мила, зі мною бавишся:
Став я тінню — подивись!

Я біжу, аж іскри порскають
З-під років, як з-під чобіт...
Ну навіщо мені ти Ворсклою
Зав'язала білий світ?

Я ж не камінь, та я ж не дерево.
То допоки — одвічай:
Я на цім, ти на тому березі,
Посередині — печаль?

Може б, я до якої горлиці
Перекинув тихий міст,
Але ж ти мені, мила, Ворсклюю
Зав'язала білий світ.

* * *

І звідкіль воно хмара волохатая
А моє серце тужно облягає?..
— Ох, було б тобі перше, чим кохатися,
Та напитися води аж із Дунаю...

— Та було б, мамо, та було б, розумнице,
Та було б слухать — серце не питається.
А тепер мені тополина вулиця
За четвертою хатою кінчається.

А вже в тій хаті відбули заручини,
Відтюгукали старости з боярами.
І зосталося лиш моє засмучення
На причілкові самотнім явором.

І летять гуси, і летять журавлики,
І літа мої листом осипаються.
Тільки й досі ще молода жура моя
За четвертою хатою кінчається.

* * *

Гей, дуби мої — зелені хмарочоси...
А мені уже дорога на похил.
Карі очі? Гойні брови? Чорні коси?..
Де ж ви, коні мої вірні?! Тільки пил.

Щось у білім... Хто се в білім? Хтось у білім...
А мені уже на осінь — жовтий лист.
Киньте, врешті! Ви коли-небудь любили?
Ви кого-небудь любили, мораліст?

Що це ззаду?.. Хтось позаду... Там, позаду,
Сірий вітер заміта мої сліди.
Ах, облиште! Що ви знаєте про зраду,
Коли зорі б'ються в шибку, як сліпі?

Вам би, мила, пасувало тільки чорне.
Тільки чорне вам пасує. Але ж ви
Окрутили навіть гетевського чорта
Театральним поворотом голови.

Ця майстерність прибиратися у біле,
Голубино-непорочна білизна!
Ви б давно мене зіницями убили,
Коли б я себе в зіницях не впізнав.

Полиняло, оджовтіло, зголубіло.
Всі печалі мої встигли на експрес...
Ви б давно мене медовістю убили,
Коб я вчасно від отрути не воскрес.

* * *

Це було... А чи було це?
Як було, то не вернуть.
Сіра хвіртка на припоні,
Сизий терен. Білий сміх.
Придивляюся через роки:
Тож-бо я у куш пірнув.
Мабуть, всоте не осміливсь,
Але він зате посмів.

Обійшов мене красиво:
Карі очі. Мужній торс.
От і все. Порожня хата...
Підборіддя — в кулаки.
Сіра хвіртка. Сизий терен.
Чорний кіт наводить форс.
Білий усміх. Білий смуток.
Біла пляшка й огірки.

Ні, не все! Коня і шпагу,
Рукавички і циліндр!
Чорний траур пелерини
З білим коміром — дует!..
— Сер! Відомо: третій — зайвий.—
Я похмуро процідив:
— Але хто вже буде третій —
Чесно вирішить дуель!

Тільки пізно. Кінь неквапно
Тягне з поля древній віз.
Диха сіно моложаве
Гострим запахом цитрин.
І стримить в руці у мене
Замість шпаги — верболіз.
І лежать в романі гречнім
Рукавички і циліндр.

ДОЛОНЯ

Що було — не вернеться.
Одгуляло. Жовто...
Запливає вересень
у затоку жовтня.
Вересню мій,
веслами весело греби,
Ждуть тебе на березі
з кошиком гриби.
Чаль хутчій до берега,
бо встає над світом
Із протоки Беринга
скрижанілий вітер.
Ти ховайсь у яблуко,
в терен і у кріп.
Ти втікай у ямби,
а хочеш — у верлібр.
А як піде з висвистом
завірюха клята,
Попросись у прихисток
під долоню ратая,
Де між ліній світяться
дати і віки,
Де дванадцять місяців
сплять, як малюки...

* * *

Говорили-балакали дві верби за селом.
Потім тихо поплакали дві верби за селом.
А про що,
А за чим говорили-балакали, потім тихо
поплакали
Дві верби за селом?

Говорили-балакали дві вдови за селом.
Потім тихо поплакали дві вдови за селом.
А про що,
А за чим говорили-балакали, потім тихо поплакали
Дві вдови за селом?

Говорили-шепталися дві топольки гінкі.
Потім тихо сміялися дві топольки гінкі.
А про що
І чому говорили-шепталися, потім тихо сміялися
Дві топольки гінкі?

Говорили-шепталися дві дівчини в порі,
Потім тихо сміялися дві дівчини в порі.
А про що
І чому говорили-шепталися, потім тихо сміялися
Дві дівчини в порі?

Мабуть, знають о тім лише дві стежини малі,
Що одна — тільки топчеться, а друга заростає
вже,
Що одна лиш вибрунькує, а друга усихає вже,
Як листок на гіллі.

* * *

О жовтий квіт мелодії розстань
Над строгими квадратами перонів...
І тихий сум. І подано состав.
І ти пливеш од мене на платформі.

— Ну, що ж, прощай,—
у котрий уже раз
Губами вимальовую похмуру.
А ти — і не дружина, й ні сестра —
Кладеш долоню на мою зажуру.

Прощай...

Мій плащ на осені прижух,
І в тебе очі затаїли муку.
А можна б раптом перейти межу,
І ти — моя. І к бісу всі розлуки.

Сказати полустанкові: “Прости.
Набридли рейки. Час і до спокою”.
Але тоді вже й ти була б не ти
І я б уже не був самим собою.

Тож знов: прощай.

Состав мій одійшов,
Щоб ти виходила чекати знову,
Щоб хтось дрібненько розтрусив смішок
Над дивом платонічної любові.

А я щасливий, що вручила ти
Мені одвічну тугу за тобою,
І хоч тебе лиш вигадав такою —
Зате й вірнішу тебе не знайти.

Зате я певний: ти, немов сосна,
Чекатимеш на сірому пероні
Навіть тоді, як спиниться состав
І я уже не вийду із вагона.

МУЗИКА

Я прийду уже з посрібленими скронями,
Обважнілий під умовностями й узами,
В той завулок з тополиними колонами,
Що тече мені під серце, наче музика.

Під ворітьми, де літа мої проходили,
Я об спогади спіткнуся, мов загнuzданий.
І хлюпне мені тремкою прохолодою
Твоїх пальців лебедино-біла музика.

Я прийду сюди аж ген із того досвітку
Хлопчаком у полинялому картузику,
І розтане сивий іній мого досвіду
У завулку, що гучить мені як музика.

А кохання найгрізнішими указами
Ні зів'яти, ні вхолонуть — не примусити.
А єдиних слів, на жаль, було не сказано...
А для чого ті слова, як плаче музика?

* * *

Це мою хату вже замітає холодний вітер,
І синій терен в туманах сизих осінньо терпне...
Ти моя мрія, мій бронзوکосий останній квітень.
А я вже серпень... А я вже серпень...
Серпень.

Мені настала пора вечірня косить отаву.
Виходжу в поле, а місяць висне, як срібен
серпик...
До тебе, квітню, ще тільки стука у гості травень.
А я вже серпень... А я вже серпень...
Серпень.

Це так судилось: мені летіти, не долетіти
І зупинитися жайворово над твоїм серцем,
Бо поміж нами лягли навіки літа і літо —
Як поміж квітнем і поміж серпнем...
Серпнем.

МЕЛОДІЯ

Заболю, затужу,
заридаю... в собі, закурличу,
А про очі людські
засміюсь, надломивши печаль.
Помолюсь крадькома
на твоє праслов'янське обличчя,
І зоря покладе
на мовчання моє печать.

Забілили сніги,
забілили на цілому світі.
Опадає листок,
як зів'яле чаїне крило,
Там, де ми відбули,
там, де наше відтьохкало літо,—
Забілили сніги... забілили сніги...
замело.

Це приходить, мов сон.
Це приходить до мене із марень:
Теплий шепіт і схлип... чи сльоза,
чи роса од ріки?
І на обрій вечірній
ляга, мов на еллінський мармур,
Ледь означений профіль
і тиха лілея руки.

Я для інших одцвів,
я під серцем сховав свої квіти.
Я від ока чужого
туманом осіннім укривсь.
Але якось вночі
підійди і торкни мої віти —
Я тобі засвічусь,
як нікому іще не світивсь!..

Заболю, затужу, заридаю... в собі,
закурличу.
А про очі людські
засміюсь, надломивши печаль.
Помолюсь крадькома
на твоє праслов'янське обличчя,
І зоря покладе
на мовчання моє печать.

* * *

Був я вітром, був я лютим, був я нордом.
Став я ніжним, став я птахом і крилом.
А якось мені зустрілась вельми горда —
І прокинувся я вранці джерелом.

Лепечу тепер струмочком біля хвіртки.
Шепочу їй: хоч устами приторкнись.
А вона собі примхлива, наче скрипка,
Випада з мого оркестру,— хоч втопись.

“Ну, стривай же! — я хлюпнув у тишу
криком.—
Що я — справді?! В пана Бога вкрав теля?!”
А вона пройшла холодна, наче крига,—
І лови тепер у небі журавля...

Став я вітром, став я лютим, став я нордом.
Б'є зима мені, як панові, чолом.
Я прокинувся уранці вельми гордий,
А вона до мене... плаче джерелом.

ПАРУБОЦЬКА БАЛАДА

Я летів красивим чортом
На коні, як ворон, чорнім —
Біла піна падала, мов сніг,—
Ех, до тієї Чураївни,
Що клялась від третіх півнів
Рушники послать мені до ніг,
Та до тієї... до такої,
Що як поведе рукою —
Солов'ї вмирають навесні!

Я летів...

А на Купала
Дві зорі підбито впали,
Заридав у глухомані сич...
Гей, скоріше, коню-друже,
Щось мені на сурці тужно,
Щось не договорює ця ніч,
Та ще ж, як на чийсь намову,
Загубилася підкова...
Щось недобре затаїла ніч.

Я влетів з розгону в ранок
Під високий білий ганок,
Де колись уста її пізнав...
Тільки ж чом це так вогнисто
Сіють музику троїсті?
Чуєш, коню, що б воно за знак?

Розчухнулись нагло двері —
Став біліший від паперу:
Вийшла Чураївна... у фаті.
Тонко скрикнула, мов чайка.
Випала у свахи чарка.
Три музики зблідли, як святі.

Вмерзнув повід у долоню.
Так оце виходить, коню,
Ми з тобою гнали крізь віки,
Щоб Зеленої неділі
Встигнуть... на чуже весілля?
Де ж твої, Марусю, рушники?!

Щось лепече про розлуку,
Простягає білу руку,—
Повертаймо, коню... в три хрести!
Та
 скоріш від цього саду,
Де зустрів я ніжну зраду,
Та не слухай тоскного: “Прости!”

Люто вилетів на греблю,
Вдарив тугою об землю —
Обірвались струни у музик.
Закричали треті півні,
Впала з горя Чураївна
Головою в проданий рушник.

Ще не раз ти, Чураївно,
Скрикнеш чайкою осінньо,
Коли я попід твоїм вікном
На коні, як ворон, чорнім
Пролечу красивим чортом,
Хрещений весільним рушником.
Ех,
 до тієї... до такої,
Що як поведе рукою —
Скрипка заголосить під смичком.
Та
 до тієї, до другої,
До тії... та не такої.
Під чиїм же, коню, ми вікном?

ВАЛЬС

Цвіт на каштанах помірно, покiрно погас.
Ах, не зiв'яв, а погас, наче люстра у залі...
Все проминуло, немов старовинний романс,
Тiльки гвоздика тремтить на крижині роля.

Тiльки мелодія... Тихше. Облиште. Не час.
Я запiзнився навік на заручини наші.
Все проминуло, і вже не поверне до нас
Юний Болконський і ніжна Ростова Наташа.

Все проминуло...

Так звідки ж цей шарф

і рука —

Спалахом білим на тихому мarmурі ночі?

Все одшуміло. Зосталася тiльки рiка,

Пам'ять русява, вишнева зав'юга

і... очі.

Квіт на каштанах так чисто і юно зайнявсь,

Вітер волого припав до пелюсток губами...

Все повернулось у цей старовинний романс:

Двоє спинились... а я відпливаю у пам'ять.

* * *

В час туманів за далеким Світязем,

В сум снігів, що випили тепло,

Раптом погляд твій

мені засвітиться

І волосся золоте крило.

Вже мій сад збирається до вересня.

Б'є вітрів осінніх перегуд.

Я не знаю, чи коли повернеться

Теплий май твоїх вишневих губ,—

Це тому, що в цьому світі
загубитися неважко
Між провулків, віражів і вітражів.
Це тому, що інші встигли
обірвати всі ромашки,
А мені тепер на серці ворожить?

Це тому, що мені в серці
поселилась тиха мука,
Це тому, що... це тому, що...
це тому,
Що на обрії моєму
засвітилася розлука
І розтала у вишневому диму.

* * *

О, це осіннє журавлине “кру!” —
Листя вмира і на брук осипається.
Все повертається на правічний круг.
Все повертається... все повертається.

Сивий мій друже... Ах, сивий мій друг,
Лихом об землю, як шапкою, вдаримо:
Все повертається на правічний круг.
Казка далека гойдається маревом.

Кінь виривається з теплих попруг —
Що йому холод,
як воля всміхається!
Все повертається на правічний круг.
Тільки літа молоді не вертаються.

Як вона хмільно спадала униз —
Руса коса твоя... руса до пояса.
Жаль, що було те давно... аж колись.
Жаль, що до днів тих тепер — як до полюса.

Тихо... як тихо... як тихо довкруг.
Інші комусь присягаються... каються.
Все повертається на правічний круг,
Тільки слова не вертають.

Лишаються.

ПІСНЯ ВІХОЛИ

Дихало вільхою, тихою втіхою —
білим сном...

Раптом наїхали віхоли звихреним
табуном!

Снігом-завіями вії завіяло —
білина.

Ні мене, ні її —
тільки
сива
пелена.

Де ти поділася? Все завертілося —
збився з ніг.

Може, на полюсі?
В чортовім колесі —
п'яний сніг.

В дикому клекоті, білому реготі —
свист, содом!

Через тин —
покотом
світ пішов
догори дном.

Крутить у лютому хугою лютою — аж кипить!
Все переплутано білими путами — втратив нить.
Кличу я лебедем. Відгомін — лепетом пада в сніг...
А нехай тобі грець — переметено поріг!
Вилечу з віяла верхи на вихорі — в білограй.
Вдарю острогами понад тривагами: доганяй!
Хай оті віхоли з розуму з'їхали — все одно
Я тебе перейму,
хай там покришка
чи дно!

ПРОЩАЛЬНИЙ ВАЛЬС

*Однокласникам
Новосанжарської школи*

Золоті мої надії, молоді мої сади...
Надвечір'я вересневе одягається в кармін.
Відкурликали осінньо, відгукали поїзди.
...А на третім полустанку осипається жасмин.

Голубі мої світанки, кольорові мої сни,
Скільки літ перелетіло, скільки зим та перемін!
А крило моє травневе повертає до весни,
Де на третім полустанку прокидається жасмин.

Журавлі лишаяють гнізда,
холодком дихнули хмари.
Мерзнуть пальчики манюні у беріз.
Бач, і ти зібралась в ірій
з своїм судженням у парі,—
я ж крилом до цього берега приріс.
Тільки чом це потемніли
твої тихі, твої карі,
твої очі, затуманились од сліз?
Золота моя — далека,
голуба моя — висока,—
просурмили на дорогу вожаки.
Відлітає за тобою
моя доля сіроока.
Тільки ж ти не озирайся з-під руки,
одвернись від мене гордо,
промани мене жорстоко!
...Пригорнися хоч туманом до щоки.
Ти лети — не озирайся
на блакитному порозі —
скільки в тебе ще попереду весни!
А мені судила доля
зоставатися в морозі,
у холодних заметілях сивини.
Не світи мені сльозою,
забувай мене в дорозі,
не вертайся, не боли і не мани!
О, не слухай! Повернися
хоч на мить, на соту весну —
з молодим своїм красивим королем!
Я з останнього морозу
від крила твого воскресну
як не лебедем, хоч сивим журавлем.
Через всі тисячоліття
на дорозі перехресній
припаду до твого сліду ковилем.

ІРОНІЧНИЙ ТАНОК

М'якше, оркестр!

Інтимна півтьма...

Дамського вальсу високі закони:

От вона йде. Скромність сама.

Ну абсолютно — Пречиста з ікони!

Бантик шкільний. Цнотливий комірець.

Гра почалась, тільки... щось не на крупно:

Я вже не гусар.

Я вже... горобець,

Той, що його

на м'якині не купиш.

Грали не раз...

Обігрували нас.

Брали на бога.

За серце і комір.

(Щось я заплутався:

вальс чи не вальс?!)

...Пані, не плутайте з коміром колір.

В юні літа

йшли ми життям —

Прямо, наосліп. Вперед.

Імпозантно!

Надто наївно?

Згоден, мадам:

Ми ж забували про тих, що позаду.

Довго ви йшли. Ажурно плели.

Може, вже час перейти і на сталість?

(“Де і коли?” Ах — “де і коли?!”)

...Щось забувати почав я на старість.

Ну ж, червоніймо... (Браво, мадам!)

Очі опустим чернечо-пречисті.

(Як це колись

личило вам!)

Але ж, мадам...

уже падає листя...

Данке, оркестр.

Люстри ввімкніть.

Годі, маестро: задосить інтиму.

Що ж це ви — в тінь?

Пані, заждіть...

Ах, ви злякались підступного гриму!

“Втрачено час...”

Киньте, мадам:

Нам би знайти головнішу пропажу.

(Боже мій правий, що я віддам,

Аби хоч раз ви знайшли себе,

справжню!)

Та не одводьте погляд убік,

Ну, вже хоч зараз не грайте нарешті!

...Марне малю.

Втрачено лик.

Навіть...

зіниці узяті на ретуш.

Ручкою... так (не передам!).

Очі опустим

чернечо-пречисті.

(Як це колись личило вам!)

...Але ж, мадам,

уже...

падає...

листя...

СТАРА ПІСНЯ НА НОВИЙ МОТИВ

Я тебе любив, я так любив,
Горе моє, зоре, ладо-знадо,
Що слова од щастя розгубив,
І ніхто довіку їх не знайде.

Я до твого двору, сам не свій,
Лебедем приходив — як на свято,
Тільки ж ти, немов на рану сіль,
Кидала лукаво: “Здрастуй, свате!”

А якось мій батько уночі
Підстеріг мене та й каже:
“Хлопче,
Ти до неї стежки не топчи,
Там давно сусіда стежку топче.

Знаю, що болить, як на ножі!
Тільки вже нехай воно... як вийшло.
Вдар об землю лихом, не тужи —
Та й шукай собі до пари іншу”.

Я покинув з туги все як є.
Біг понад сльозою на крайсвіття!
Тільки ж ти на горе на моє,
Де б я не ступив, зорею квітла.

Думав, що зійшло за плином літ...
Але як побачив тихі ружі,
Солов'єм затьохкав білий світ,
А мені на серці — чорно й тужно.

Вже твоя коса як у диму,
Лиш мені ти світиш юним станом...
Стала ти дружиною йому,
А мені навів зорею стала!

* * *

Летів до тебе турманом через моря і дні,
Спадав із неба тугою, а ти сміялась: “Ні”.
Я зіркою безсонною зацвів на кружині,
Світив у вікна соняхом, а ти своєї: “Ні”.

Тоді прилинув лебедем і скрикнув на стерні.
Припав до тебе леготом, а ти сказала: “Ні”.
То я заплакав річкою в гіркому долині,
Вже й пересох із відчаю, а ти своєї: “Ні”.

Тоді віддав я вітрові свій розпач і одчай
І прошептав зневірено на цілий світ: “Прощай!
Злечу у небо турманом востаннє на біду,
Впаду, мов камінь, тугою”.

А ти зітхнула: “Жду”.

* * *

Як прокинеться вербово
Березнева далина,—
Золотим по голубому
Напишу тобі: “Весна”.

Як додому крізь утому
Журавлі повернуть знов,—
Голубим по золотому
Напишу тобі: “Любов”.

Як у небі молодому
Місяць перснем засія,—
Голубим по голубому
Напишу тобі: “Моя”.

Отак вітерцем перейти за леваду шовкову —
Засвітиться гай, а за гаєм — село.
І все проминуло до мене повернеться знову,
А літ перебутих одразу немов не було.

І я упізнаю хустину легку за плечима,
Хоч стільки у ріках злетіло води!
І ти мені тихо озвешся своїми очима...
Та це вже — ніколи...

Ніколи... Ніколи...

Завжди.

І я повернуся у пору мою світанкову,
Відчувши в долоні пелюстку руки.
І вперше промовлю колись не промовлене слово,
І вернуться в осінь з тієї весни ластівки.

Розтане сніжок на роками притомленій скроні.
Повернеться листя в грудневі сади.
І дзенькнуть вудилами юності нашої коні.
Та це вже — ніколи...

Ніколи... Навіки.

Завжди.

Залітна сніжинка сльозою зійшла на долоні,
Морозом шепнула мені сивина,
Що вже не повернуться юності нашої коні,
Бо надто далека між нами лягла далина.

Погасле багаття давно на вітрах холодіє,
І стільки у ріках злетіло води!
І час забувати тебе як незбуту надію...
Та це вже — ніколи...

Ніколи... Навіки.

Завжди.

ОСІНЬ

Стоїть в садинокій задумі лелека.
Об чім ви замислились, гречний колего?

Ще рано, колего. Ще в розповні літо.
Ще серпень не править від осені мита.

Вона йому золото тиче в долоні,
Та він невідступно стоїть на кордоні.

“Ще рано,—він каже.— Кордон на замкові.
Сховай кабарі: стоїмо на законі”.

То що ж ви, колего, так рано зібрались?
Ще вашим синам досхочу не літалось,

Ще ваша дочка перед люстром озерним
Не встигла приміряти сукню модерну...

Поправив пенсне і промовив лелека:
— Вони молоді. Їм збиратися легко.

А я вже, колего, дійшов того звіту,
Коли лаштуватися треба засвіту.

Я довго переднім ходив на відвагу.
Віднині мій учень вестиме ватагу.

А я вже останнім нестиму покуту,
Щоб хтось не вібдився від рідного гурту.

А я вже по-батьківськи тихо простежу,
Щоб хтось на чужу не сподобився стежку.

ЗМІСТ

ПЕРСТЕнь ДОЛІ

Освідчення	3
Мій борг	5
Перстень долі	7
“Усе поспішає: експреси, ракети...”	8
“Пахнуть сонцем дині спілі”	9
Про хоробрість	11
Дядько Яків	13
Ринг	15
“Погоня... І постріл...”	17
“Ієзуїт цілує туплю папи”	18
“О, як ми ревно клянемо тиранів”	19
“Був чоловік... І — нема”	19
Похорон учителя	21
Притча про славу	23
“Ти гукай не гукай...”	28
Гекзамер	29
“Страшно зустріти смерть”	29
“В день ясний і в ночі горобині”	30
До проблеми часу	31
Роздум по рівноденню	33
“Літа вже не мчать...”	35
Собі на сорокаріччя	36

СВЯТИЛИЩЕ СЛОВА

У поета гроші завелись...	39
Кумир	42
Про поетів	44
Собі на п'ятдесятиліття	45

Лебедина пісня	51
“Звідав я мить...”	52
“Двері в святилище Слова...”	52

ПІСНЯ ПРО МАТІР

“Мати наша — сивая горлиця”	53
Пісня про матір	54
Та було у матері чотири сини...	55
Мати	57
Молитва	58
Сиве сонце моє	58
“Мати сіяла сон...”	71

БІЛА МЕЛОДІЯ

“Я спокійно б лежав під вагою століть”	73
Біла мелодія	74
“Ти — зорею...”	75
Романтичне інтермецо	76
Я до тебе йшов...	78
“В снах безжурного дитинства...”	80
“Я проходжу...”	81
“Аж стогнуть голуби...”	82
За тобою...	82
“Над Полтавою — літо бабине”	83
“І звідкіль воно хмара волохатая”	84
“Гей, дуби мої — зелені хмарочоси...”	85
“Це було... А чи було це?”	86
Долоня	87
“Говорили-балакали дві верби за селом”	87
“О жовтий квіт мелодії розстань”	88
Музика	89

“Цю мою хату вже замітає...”	90
Мелодія	91
“Був я вітром, був я лютим...”	92
Парубоцька балада	93
Вальс	95
“В час туманів за далеким Світязем”	95
“За рікою тільки вишні...”	96
“О, це осіннє журавлине “кру!”	97
Пісня віхоли	98
Прощальний вальс	99
Повернися!	100
Іронічний танок	102
Стара пісня на новий мотив	104
“Летів до тебе турманом...”	105
“Як прокинеться вербово”	105
“Отак вітерцем перейти...”	106
Осінь	107

Літературно-художнє видання

**ОЛІЙНИК
БОРИС ІЛЛІЧ**

Біла мелодія

Лірика

Художній редактор
Олексій Яцун
Технічний редактор
Надія Носок
Коректор
Галина Лукова

Здано на виробництво 6.05.99.

Підписано до друку 24.05.99.

Формат 70×100¹/32. Папір офсетний.

Гарнітура “Таймс”. Друк. офсетний.

Умовн. друк. арк. 4,55. Умовн. фарбовідб. 4,91.

Обл.-вид. арк. 3,63.

Тираж 1000 пр. Зам. 9—85.

Видавництво “Український письменник”,
252054, Київ-54, вул. Олеся Гончара, 52.

АТ “Київська книжкова фабрика”,
252054, Київ-54, вул. Воровського, 24.

Олійник Б. І.

О-54 Біла мелодія: Лірика.— К.: Укр. письменник,
1999.— 110 с.— (Сер. “Сучасна укр. л-ра”).
ISBN 966-579-043-9

До нової книги відомого поета Бориса Олійника, лауреата
Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка, увійшли
лірико-філософські твори, вірші, присвячені матері, інтимна
лірика.

О $\frac{4702640202}{223-99}$ без оголош.

ББК 84.4УКР6